

Kapitola 4: Extrémy funkcí dvou proměnných

Lokální extrémy

Definice: Necht' $f : M \subset \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ a $(x_0, y_0) \in M$. Říkáme, že fce f má v bodě (x_0, y_0) *lokální maximum* (resp. *lokální minimum*) jestliže existuje $\mathcal{O}(x_0, y_0)$ takové že

$$\forall (x, y) \in \mathcal{O}(x_0, y_0) \cap M \Rightarrow f(x, y) \leq f(x_0, y_0)$$

(resp. $f(x, y) \geq f(x_0, y_0)$)

Platí-li, že $\forall (x, y) \in \mathcal{P}(x_0, y_0) \cap M \Rightarrow f(x, y) < f(x_0, y_0)$
(resp. $f(x, y) > f(x_0, y_0)$)

říkáme, že fce f má v bodě (x_0, y_0) *ostré lokální maximum* (resp. *ostré lokální minimum*)
Platí-li, že

$$\forall (x, y) \in M \Rightarrow f(x, y) \leq f(x_0, y_0)$$

(resp. $f(x, y) \geq f(x_0, y_0)$)

říkáme, že fce f má v bodě (x_0, y_0) *globální maximum* (resp. *globální minimum*) na množině M

Lokální extrémy - 2

Věta: Necht' $G \subset \mathbb{R}^2$ je otevřená množina, $f \in C^1(G)$. Má-li funkce f v bodě $(x_0, y_0) \in G$ lokální extrém, potom platí

$$\frac{\partial f}{\partial x}(x_0, y_0) = 0 \quad \wedge \quad \frac{\partial f}{\partial y}(x_0, y_0) = 0.$$

Bod splňující tuto podmínku se nazývá *stacionární bod* funkce f . [3mm] Podmínka nulových derivací je pouze nutná podmínka. [3mm] **Definice:** Je-li $f \in C^2(G)$, $G \subset \mathbb{R}^2$ je otevřená. Nazýváme matici

$$\begin{pmatrix} \frac{\partial^2 f}{\partial x^2}(x, y) & \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(x, y) \\ \frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(x, y) & \frac{\partial^2 f}{\partial y^2}(x, y) \end{pmatrix}$$

Hessovou maticí funkce f . Determinant Hessovy matice funkce f nazýváme *Hessiánem* a značíme $H_f(x, y)$. [3mm]

Lokální extrémy - 3

Věta: Necht' $G \subset \mathbb{R}^2$ je otevřená množina, $f \in C^2(G)$ a $(x_0, y_0) \in G$ je stacionární bod funkce f . Potom

1. Je-li $H_f(x_0, y_0) > 0$, má funkce f v bodě (x_0, y_0) lokální extrém
  - a) Je-li $\frac{\partial^2 f}{\partial x^2}(x_0, y_0) > 0$, má funkce f v bodě (x_0, y_0) ostré lokální minimum. [1mm]
  - b) Je-li $\frac{\partial^2 f}{\partial x^2}(x_0, y_0) < 0$, má funkce f v bodě (x_0, y_0) ostré lokální maximum.
2. Je-li $H_f(x_0, y_0) < 0$, nemá funkce f v bodě (x_0, y_0) lokální extrém (má v tomto bodě sedlový bod).
3. Je-li $H_f(x_0, y_0) = 0$, neumíme jednoduše rozhodnout zda v tomto bodě je extrém.

Metoda nejmenších čtverců

Předpokládejme, že pro různé hodnoty $x_1, x_2, \dots, x_n$ nezávisle proměnné x získáme (například měření) hodnoty $y_1, y_2, \dots, y_n$ závisle proměnné y . [1mm] **Věta:** Necht' jsou dány hodnoty $x_1, x_2, \dots, x_n$ a $y_1, y_2, \dots, y_n$, $n \geq 2$ tak, že $x_i \neq x_j$ alespoň pro dva indexy i, j . Aproximujeme-li závislost y na x vztahem

$$y = ax + b,$$

pak koeficienty a, b , které určíme metodou nejmenších čtverců, tj. tak, aby hodnota

$$\sum_{i=1}^n (ax_i + b - y_i)^2$$

byla minimální, jsou jednoznačně určeny jako řešení soustavy

$$\begin{pmatrix} \sum_{i=1}^n x_i^2 \\ \sum_{i=1}^n x_i \end{pmatrix} a + \begin{pmatrix} \sum_{i=1}^n x_i y_i \\ n \end{pmatrix} b = \begin{pmatrix} \sum_{i=1}^n x_i y_i \\ \sum_{i=1}^n y_i \end{pmatrix}$$